

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА ЗАКАРПАТТЯ (1919 – 1939 РР.)

УДК 377 (4777.87) “1919 – 1939”

Галина Розлуцька, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та психології ДВНЗ “Ужгородський національний університет”

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА ЗАКАРПАТТЯ (1919 – 1939 РР.)

У статті висвітлено унікальний досвід підготовки фахівців лісового господарства Закарпаття (1919 – 1939 рр.) крізь призму демократичних традицій минулого. Проаналізовано організаційні засади підготовки фахівців лісового господарства вищої категорії в умовах єдиного створеного для українців навчального закладу Української Господарської Академії м. Подєбради, який забезпечував потреби регіону у формуванні кваліфікованих кадрів лісової галузі локальної економіки.

Ключові слова: історичний досвід підготовки фахівців, лісове господарство, Закарпаття.

Літ. 5.

Галина Розлуцкая, кандидат педагогических наук, доцент кафедры педагогики и психологии ДВНЗ “Ужгородский национальный университет”

ПОДГОТОВКА СПЕЦИАЛИСТОВ ЛЕСНОГО ХОЗЯЙСТВА ЗАКАРПАТТЯ (1919 – 1939 ГГ.)

В статье рассмотрено уникальный опыт подготовки специалистов лесного хозяйства Закарпатье (1919 – 1939 гг.) сквозь призму демократических традиций прошлого. Проанализированы организационные основы подготовки специалистов лесного хозяйства высшей категории в условиях единого созданного для украинцев учебного заведения Украинской Хозяйской Академии г. Подєбрады, который обеспечивал потребности региона в формировании квалифицированных кадров лесной отрасли локальной экономики.

Ключевые слова: исторический опыт подготовки специалистов, лесное хозяйство, Закарпатье.

Halina Rozlutska, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the Pedagogy and Psychology Department State Higher Educational Institution “Uzhhorod National University”

THE PROFESSIONAL TRAINING OF FORESTRY EXPERTS OF TRANS-CARPATHIAN REGION (1919 – 1939 YEARS)

The article presents the unique experience of training of forestry specialists of the Transcarpathian region (1919 – 1939) through the prism of democratic traditions of the past. The author analyzes the organizational basis of training of forestry specialists of the highest category in condition of the single established educational institutions for Ukrainians of the Ukrainian Economic Academy in Podedbrady, which provided the needs of the region in the formation of qualified personnel for the forestry industry in the local economy.

Keywords: the historical experience of training, forestry, Transcarpathian region.

Постановка проблеми. Сьогодні в Україні склалася критична ситуація в системі професійної підготовки кваліфікованих кадрів, яка не відповідає сучасним вимогам до професійної підготовки та економічної активності фахівців. З позицій європейського вибору нині важливо перенести акцент формування трудового потенціалу на рівень регіону, використати прогностичні можливості місцевих традицій забезпечення кваліфікованими кадрами різних галузей локальної економіки. Тому доцільність вивчення історико-педагогічних особливостей підготовки фахівців лісового господарства Закарпаття крізь призму демократичних традицій минулого набуває особливої значущості у сучасних соціально-економічних умовах.

Про важливість професійної освіти, фахової підготовки кваліфікованих кадрів йдеться у низці нормативно-правових документів: Конституції

України (1996), законах України “Про освіту” (1991), “Про професійно-технічну освіту” (1998), “Про вищу освіту” (2014) та ін. На їх основі окреслено мету, принципи, завдання та пріоритетні напрями розвитку системи професійної освіти, які містяться в “Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 рр.” (2012), “Концепції розвитку професійної освіти в Україні” (2004), “Концепції Державної цільової програми розвитку професійно-технічної освіти на 2011 – 2015 рр.” (2010), а також інших теоретико-методологічних документах, спрямованих на вдосконалення професійної підготовки молоді в нових соціально-економічних умовах.

Аналіз основних досліджень. З’ясування історичного аспекту становлення професійної освіти, які розкривають її специфіку наукові праці українських і зарубіжних учених: Г. Вендта, А. Вихруща, Р. Герляха, С. Гончаренка,

В. Гомонная, М. Євтуха, Т. Завгородньої, С. Золотухіної, І. Зязюна, В. Кеміня, М. Кляп, В. Кравця, І. Курляк, З. Курлянд, А. Магочія, Н. Мукач, В. Лугового, Н. Ничкало, Л. Оршанського, К. Шмідта, та ін. Серед масиву праць заслуговують на увагу наукові розробки проблем підготовки фахівців лісового господарства Ф. Гамор, Я. Генік, М. Заяць, Х. Замула, Л. Коритко, Г. Михальчинець, В. Лавний, І. Соловій, О. Фурдичко, Р. Челпан, М. Чернявський, М. Яригін та ін.

Недостатньою розробка проблеми підготовки кваліфікованими кадрами різних галузей локальної економіки в історії педагогіки визначила **мету нашої статті** – розкрити особливості підготовки фахівців лісового господарства вищої категорії в Закарпатті (1919 – 1939 рр.).

Виклад основного матеріалу. У спадок від австро-угорського господарювання територія сучасного Закарпаття отримала негативні соціально-економічні наслідки: безробіття, бідність, голод, незадовільний рівень господарювання та ін. Потужним природним ресурсом покращення економіки краю були ліси загальною площею 612.338 га або 48.5 % від усієї території краю. Заготівля і переробка дерева становила єдиний засіб заробітку для багатьох місцевих жителів. Близько третини працюючого населення було задіяно на лісорозробках та заводах по обробці деревини.

Входження Закарпаття до складу Чехословацької республіки (1919 – 1939 рр.) сприяло розвитку лісового господарства. При Краєвому уряді було створено управління лісами, яке визначало політику в галузі ведення лісового і мисливського господарства, а реалізовувалась практично в Ужгородській, Буштинській та Рахівській дирекції державних лісів. Проте діяльність у лісах краю вимагала прогресивного ведення лісового господарства, запровадження сучасних підходів та раціональних технологій до мисливства та рибальства [3, 29 – 33].

Зазначимо, що соціально-економічні трансформації сприяли розвитку лісового господарства: видозмінилася і зросла промислова інфраструктура, з'явилися чисельні лісопереробні заводи, меблеві фабрики та фінансові установи готові кредитувати лісову промисловість та збувати готову сировину. У зв'язку з цим виникла нагальна потреба у професійній підготовці фахівців різного профілю, створення мережі професійних навчальних закладів. Сталий економічний розвиток, зумовив створення перших спеціальних ремісничих шкіл в Севлюші (нині – Виноградів), Хусті, Мукачеві, а також

промислових і торговельних навчальних закладів в Ужгороді, селищах Чорнотисові Виноградівського та Білки Іршавського районів [1, 41].

Вищу професійну підготовку фахівців лісового господарства здійснювали в Українській Господарській Академії, єдиному вищій створеному відповідно до закону Чехословацької республіки № 281 від 9 квітня 1922 р. у м. Подебради. Крім лісників у навчальному закладі готували агрономів, меліораторів, гідротехніків, економістів, кооператорів, статистів. Навчання фахівців для потреб українських територій на трьох факультетах – агрономічно-лісовому, економічно-кооперативному та інженерному. До складу студентів Академії приймали на підставі середньої освіти (гімназія, реальна школа, комерційна середня школа, середня сільсько-господарська або технічна школа) або учительського інституту чи духовної семінарії. На вакансії після задоволення прохань громадян з українських земель можуть прийняті і громадяни інших земель. Особи які не мали відповідної освіти допускалися до навчання як вільні слухачі, які вивчали окремі предмети або всі предмети обраної спеціальності. За згодою викладачів вони допускалися до практичних занять. Знання слухачів оцінювали за двома категоріями ("а" та "б") і видавалось на підставі іспитів свідоцтво [4].

Про високий науковий рівень свідчить робота в рамках агрономічно-лісового факультету кафедр: ботаніки, зоології, мінералогії, метеорології і кліматології, ґрунтознавства, лісово-інженерної справи та будівництва, загального лісництва, лісової таксації, лісовлаштування, лісокористування та охорони лісу. Наукова робота була визнана на державному рівні почесними дипломами за участь у виставці у Празі (1923 р.), диплом Хліборобської спілки за досягнення у лісництві (1924 р.), диплом за студентські роботи, представлені на виставці у Брно та Шлезькій Оставі (1924 р.), Великою державною бронзовою медаллю за експонати виставки у Празі (1926 р.). Академія проводила міжнародну співпрацю будучи членом Міжнародного інституту інтелектуальної співпраці при Лізі Націй.

За підпорядкуванням навчальний заклад можна віднести до категорії міжвідомчих. В навчально-методичних питаннях Академія підпорядковувалась Міністерству Хліборобства Чехословацької республіки. Але до матеріального забезпечення навчального процесу було залучено Міністерство Закордонних справ, яке не тільки покривало витрати навчального закладу а й виплачувало студентам навчальні та соціальні стипендії. Таким чином господарське адміністрування здійснювалось обома міністерствами. Зацікавлення викликає

досвід освітнього менеджменту Академії – за 6 років свого діяльності створено міцну виробничу, навчальну та методичну базу й повністю перейдено на самоутримання. Крім навчальних аудиторій при академії функціонувало 14 лабораторій, 33 спеціалізовані навчальні кабінети, 2 ферми, тощо. Важливим структурним елементом академії стала бібліотека, фонди якої в 1928 р. становили 13.321 назву книг у 24.750 томах. Швидке зростання бібліотечних фондів відбувалося за рахунок друку праць викладачів академії [2, 226; 5, 109].

Наукові досягнення Академії у 1928 р. забезпечували професорсько-викладацькі кадри в кількості 25 професорів, 21 доцента, 16 лекторів, 10 асистентів. Одночасно тут викладало 18 чеських професорів та 12 представників наукової школи педагогічного інституту ім. М. Драгоманова. При академії діяв науковий інститут для підготовки до наукової роботи, який налічував 20 стипендіатів [4, 8].

Зацікавлення викликають організаційні засади функціонування Академії. Не підставі Статуту керівним органом навчального закладу вважалась Вчена (Професорська) рада Академії. До ради входили з правом голосу всі професори й доценти – завідувачі кафедр та по одному представнику від лекторів факультету зі званням доцента. Усі решта особи мали право дорадчого голосу. До складу президії Професорської ради входили ректор, проректор та секретар. Виконавчим органом ради був сенат із 6 осіб – ректор, проректор, секретар та декани факультетів. Саме сенат здійснював організаційне та фінансово-господарське адміністрування. За цим зразком створювались ради на кожному факультеті. Для контролю обирали ревізійну комісію у складі 3 членів ради. На усі без винятку адміністративні посади щорічно 1 жовтня проводились вибори.

Організація навчання нагадує сучасну вищу медичну освіту. Курс навчання в Академії становив 4 роки. Кожен академічний рік складався з двох семестрів: зимового – тривалістю від 1 вересня до 1 березня та літнього – від 1 березня до 1 вересня. Аудиторне навчання тривало від 1 жовтня по 30 червня. Підсумком навчання протягом перших і останніх чотирьох семестрів вважався півкурсний іспит, який ставав підставою для надання певної кваліфікації. До змісту першого півкурсного іспиту входили дисципліни за вибором і затверджені радою факультету. Аналіз навчальних планів вказує на вивчення протягом 1 – 2 року природничих наук: основ вищої математики, фізики, мінералогії та кристалографії, ботаніки, зоології, анатомії й фізіології сільськогосподарських тварин та

предметів загальної підготовки: німецької, чеської мови, санітарії та гігієни, народне господарство, української мови та історії. Зміст другого півкурсного іспиту був чітко регламентований і включав питання із фахових дисциплін: наука про лісові займища, сільськогосподарське машинознавство, кооперація, публічне право, лісова таксація, охорона лісу, лісокористування, загальне лісництво, основи будівничої конструкції та мости, механічна технологія дерева, хімічна технологія дерева, садівництво, городництво і пасічництво, креслення лісових планів і прикладна геодезія в лісництві, спеціальне лісництво з ліською естетикою, влаштування статистика, ліскокерування, лісове законодавство, лісовий торг і промисловість, меліорація землі, енциклопедія сільського господарства, загальне будівництво, ловецтво, лісова статистика і лісова політика, лісовий облік, лісове слідство, рибальство, приватне право.

На підставі успішно складених обох півкурсних іспитів та захисту дипломної роботи студент допускався до дипломного іспиту при державній комісії. Наприклад, 1927 р. студент-лісівник представляли дипломні роботи за такою тематикою: “Грунтове покриття лісу”, “Основні моменти природнього лісовідведення”, “Стан насіннєвого питання в лісництві”, “Ліс і його значення для меліорації”, “Проект деревяного плотпропуску”, “Проблема світла у практиці лісництва”, “Розробка лісної видачі у підлісництві Вельке Вбрно” тощо.

Дипломний іспит для фахівця лісового господарства складали п’ять предметів: загальне і спеціальне лісівництво, лісовлаштування, охорона лісу, лісокористування, лісове інженерно будівництво. Після успішного складання дипломного іспиту слухачі академії отримували диплом і титул інженера (інженер-лісівник) і мали право до захисту докторської дисертації при Академії.

Таким чином, у період між світовими війнами у Закарпатті виникли сприятливі історичні передумови для організації навчальних закладів для підготовки фахівців лісового господарства, а саме: входження території до складу Чехословацької Республіки, створення крайового уряду, державне регулювання лісової галузі, прискорений розвиток господарства краю, використання нових технічних засобів у лісозаготівлі та обробці деревини. Для задоволення прагнень місцевих українців здобувати вищу професійну освіту було створено для підготовки фахівців лісового господарства вищий навчальний заклад Українську Господарську Академію м. Подебради, який забезпечував потреби регіону у формуванні

МОЖЛИВОСТІ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ

кваліфікованих кадрів лісової галузі локальної економіки. Зрозуміло, що формат нашої статті не може повністю розкрити окреслену проблему. Детального опрацювання потребують питання виховання молоді в умовах професійного навчання.

1. Дацків І.С., Розлуцька Г.М. Становлення і розвиток професійної освіти в Закарпатті (1919 – 1939 рр.): монографія / Дацків І.С., Розлуцька Г.М. – Ужгород : Вид-во УЖНУ “Говерла”, 2015. – 184 с.

2. Косюра М. Лісівництво. Основи лісової таксації, лісовлаштування та оцінки лісу. – Подєбради: Видання “Видавничого Т-ва при Українській Господарській Академії”, 1924. – 226 с.

3. Подкарпатська Русь за годи 1919 – 1936. – Ужгород, 1936. – 196 с.

4. Українська Господарська Академія в Чехословацькій Республіці. – Подєбради, 1928. – 64 с.

5. Урочні норми лісокультурних робіт та лісокультурні задачі / [Уклад. Проф. В. Добровлянський]. – Подєбради: Видання “Видавничого Т-ва при Українській Господарській Академії”, 1923. – 109 с.

Стаття надійшла до редакції 08.07.2016

УДК 37.091.39:377:303.682

Оксана Васюк, доцент кафедри педагогіки

Надія Ліснічук, аспірант кафедри педагогіки

Національного університету біоресурсів і природокористування України, м. Київ

МОЖЛИВОСТІ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ

У статті розкриті теоретичні та методичні аспекти застосування проблемного навчання при професійній підготовці фахівців соціономічної сфери на діяльність в умовах сільського соціуму. Наведено приклади створення проблемних ситуацій на заняттях.

Ключові слова: проблемне навчання, технологія, професійна підготовка, соціономічні професії.

Літ. 8.

Оксана Васюк, доцент кафедри педагогіки

Надежда Лисничук, аспірант кафедри педагогіки

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, г. Киев

ВОЗМОЖНОСТИ ПРОБЛЕМНОГО ОБУЧЕНИЯ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ СПЕЦИАЛИСТОВ СОЦИОНОМИЧЕСКИХ ПРОФЕССИЙ

В статье раскрыты теоретические и методические аспекты применения проблемного обучения при профессиональной подготовке специалистов социономической сферы на деятельность в условиях сельского социума. Приведены примеры создания проблемных ситуаций на занятиях.

Ключевые слова: проблемное обучение, технология, профессиональная подготовка, социономические профессии.

Oksana Vasyuk, Associate Professor of the Pedagogy Department

Nadiya Lysnychuk, Postgraduate student of the Pedagogy Department

National Bioresources and Nature Management University of Ukraine, Kyiv

THE POSSIBILITIES OF PROBLEM-BASED LEARNING IN THE TRAINING OF SPECIALISTS OF SOCIONOMIC PROFESSIONS

The article describes the theoretical and methodological aspects of problem-based learning during the professional training of specialists of socionomic professions in conditions of rural society. Examples of problem situations at the classes are presented.

Keywords: problem-based learning, technology, training, socionomic profession.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. При професійній підготовці фахівців соціономічних професій, зокрема соціальних педагогів, одним із провідних є проблемний метод, який стимулює і розвиває навчально-творчу

діяльність. Його зміст представлений сукупністю проблемних завдань різних рівнів складності, під час вирішення яких, у студентів відбувається формування пізнавальної мотивації, нових творчих здібностей, знань, умінь самостійно оволодівати знаннями у процесі творчої діяльності, навичок, досвіду.